

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

M. Tvllivs Cicero Mannvcciorvm Commentariis Illvstratvs antiquaeq. lectioni restitutus

Continens Libros III. de Officijs, Dialogus de Senectute, de Amicitia,
Paradoxa, Somnium Scipionis, ex VI. lib. de Rep.

Cicero, Marcus Tullius

Venetiis, 1583

Arvmentvm Libri Secvndi

[urn:nbn:de:gbv:45:1-770616](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:gbv:45:1-770616)

ARGUMENTVM
LIBRI
SECUNDI

RTVM officij primus liber ostendit . sunt enim quattuor uirtutes ; un-
de , quidquid honeste agitur , aut cogitatur , emanat . Ortu inuento , di-
stributum est officium in duas partes : quarum altera decus , honesta-
temq. spectat , altera uitae commoda , copias , opes , facultates . Earum
partium quaeritur in prima , non modo honestum in quo differat a
turpi , uerum etiam , duobus propositis honestis , utrum honestius : in al-
tera similiter , non modo quid utile , quid inutile , sed etiam , duobus
propositis utilibus , utrum utilius . quam quidem duorum honestorum , duorumq. utilium
comparationem Panaetius omisit . De honestatis parte dictum est superiore libro : de uitae
commodis , eoque , quod utile uocatur , hoc altero libro disputatur . Postrema tertij libri
quaestio est , de eligendi iudicio , cum honestum , & utile ita pugnant inter se , ut quasi laboret
animus , ancipiti distractus cura cogitandi , de quo Panaetius cum se scripturum esse promissis-
set , nihil tamen scriptum reliquit . Sed , utilium duo genera cum sint , multitudinis unum ,
quae sensu saepe mouetur , alterum paucorum , qui cum ratione deliberant : secundus liber
non , ut multitudo , secernit utile ab honesto , sed , ut pauci , totum in uirtute constituit : uir-
tutis autem hoc docet esse proprium , ea sequi , quibus hominum studia hominibus adiungan-
tur . quidquid enim uel in priuatis rebus , uel in rep. expetimus , id consequi , si diligamur , fa-
cillimum est . at ipsum , diligi , propterea non contingit omnibus , quia non omnes iusti , fidi ,
liberales , mansueti , faciles existimantur . quibus uirtutibus fortitudo , temperantia , ea-
rumq. rerum , quibus excellunt pauci , si adiungitur praestantia : tum , praeter priuatam
beneuolentiam , exoritur gloria ; qui publicus amor est , cum fide , & honore coniunctus . Ea
nascitur ex multis rebus : in quibus cum nonnullae sint , pro quibus curas , labores , pericula
suscipimus ; & in ijs cum sit nihil ipsa patria carius , aut amabilius : ideo bellica uirtus , quae
publica commoda tuetur , & auget , primum aperit aditum ad eam gloriam , quae non angu-
stis continetur finibus , sed per omnes gentes pro beneficij magnitudine disseminatur . quae si
ocasio non adest : non enim semper bella geruntur : illa quidem numquam deest , ut cum om-
nibus modeste , cum parentibus pie , cum nostris ita uiuamus , ut eos diligere uideamur . Et ,
quoniam uirtutem parit imitatio : non minimam laudem affert adolescentibus consuetudo cla-
rorum uirorum : quorum similes fore putantur , si cum ijs saepe sint , eorumq. sermonibus
omissa rerum inanium , turpiumq. cura , praecipue gaudeant . Valet autem uel maxime ad
conciliandos animos comitas , affabilitasq. sermone : sed nihil admirabilius eloquentia , prae-
sertim si sit in oratione mista modestiae grauitas . Atque haec adolescentibus , illa praeci-
piuntur

Arg. Lib. II. de Off.

piuntur uiris, ut beneficentiam, & liberalitatem, delectu personarum habito, exerceant, uel pecunia, uel, si res non suppetat, opera, & industria. quae ratio laudabilior est. quod enim sumitur ex arca, cum eo, quod accipitur a uirtute, conferendum non est. Sed, quod pecunia fit, in eo modum, qui referatur ad facultates, adhiberi oportet; ne, nimio largiendi studio, fons liberalitatis exhauriatur; &, quae uirtus est, diu uirtus esse non possit. Quo ex genere largitio quaedam, quam parit ambitio, pro ratione temporum non reprehenditur; cum in populum ideo munera. conferuntur, ut ab eo magistratus impetrentur. illa uero melior existimatur impensa, quae ad usum reip. pertinet, ut in muris, naualibus, portibus, aquaeductibus. Maxime uero laudatur hospitalitas: est enim decori, & ornamento non ijs modo, quorum domus hospitibus patet, uerum etiam reip. Iam illud ualde cauendum, nequid in beneficijs dandis contra aequitatem, remq. pub. contendatur; ne ue, dum alios inuare uolumus, offendamus aut eos, quos non debemus, aut eos, quos non expedit. nam & laudis fundamentum iustitia est: & in alijs decet consulere, ne nos ipsos negligamus. Et, quoniam patriae potissimum nascimur: copia quaeratur earum rerum, quas illa desiderat: idq. dum fit, opera detur, ut omnis pellatur auaritiae suspicio, & priuata laus cum reip. commodo coniungatur. Extrema est in ijs, quae ad utilitatem pertinent, ualitudinis, & pecuniae curatio. quorum illa sustentatur primum notitia sui corporis; deinde obseruatione earum rerum, quae aut prosint, aut obsint; tertio loco, continentia in uictu omni, atque cultu; quarto, praetermittendis uoluptatibus; postremo, scientia, consilioq. medicorum. Pecunia uero quaeri debet ijs rebus, unde abest turpitudine; conseruari diligentia, & parcimonia. Atque haec de utilitatibus: quae si concurrant, ut uel externa commoda cum corporis, uel corporis cum externis, uel ipsa inter se corporis, aut externa cum externis comparentur; non dubium est, quin maior utilitas minori sit anteponenda, cum eo tamen, ut ab honesto numquam decline- tur. quae ratio senem Catonem adduxit, ut fenerationem, licet quaestuosissimam, damnaret. Hae sunt quasi uiae quaedam, quibus ad id, quod ita utile est, ut honestum idem sit, peruenire licet. nam, qui ab honesto utile fecernunt, primum res a natura copulatas opinionis amore diuellunt; deinde, contra quam opinantur, nec ipsi sibi consulunt, nec bene de humano genere merentur.

SECUNDVS

CICERONIS OFFICIORVM

LIBER

ad Christianae uitae normam
examinatus.

HONESTAS, de qua libro primo disputatum est, quem fructum parit? beatam uitam, idest, eam, quae casibus non subiacet humanis, nec ulla terminatur die, sed aeterna caeli praemia consequitur: eadem spectat, hominum iudicia, mercedemque contemnit: nec tamen ea, quam sequuntur homines, quam ipsa non desiderat, gloria, & laude caret. ea seruit honorum commodis, miseretur egentium, in exercenda caritate testem non quaerit: tribuere se, quae tribuat aliis, non sua putat, sed quae acceperit a Deo.

Honestas in quo sita? in contemplando, & agendo, idest in scientia, & iustitia. scire oportet, quid agas, & agere, quod scias. cuius enim stultitiae est, id agere, quod nescias? cuius defidiae, id scire, quod non agas? uitium in utroque, sed eo maius in posteriore, quod inscientiae culpa excusatione aliqua non caret: scientia si peccat, idest si a iustitia disjungitur, quo se tueatur, non habet. O praeclaram, salutaremque uocem summi Creatoris nostri, sapientissimi magistri. quid ait de scientia? Haec est uita aeterna, ut cognoscant te solum uerum Deum, & quem misisti, Iesum Christum. De iustitia uero: Omnis, qui reliquerit domum, uel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, & uitam aeternam possidebit. Dicit aliquis: Haec quoque Stoici uiderunt; nec Peripatetici prorsus ignorarunt. Caeca prorsus uideri philosophia potest, quae uiderit in umbra imaginem aliquam honestatis. at prophetae, multo ante philosophorum aetatem, alii obscurius, alii clarissime, quaenam esset honesti uera forma, patefecerunt. Dauidis quidem testimonio nihil illustrius. Beatus homo, inquit, quem tu erudieris, Domine, & de lege tua docueris eum. De iustitia, quae in agendo consistit, clamat idem, & praecipit: Beatus uir, qui miseretur, & commodat. Et infra: Disperfit, dedit pauperibus: iustitia eius manet in aeternum.

Honestas in omni uitae statu, omniq. re, pariter elucet. Secunda sint omnia, non extolliur: aduersa, non affligitur. uoluptatem, diuitias, honorem contemnit: dolorem, egestatem, exsulum non extimescit. in se enim ipsa sua ponit omnia, & illud saepe reminiscitur: Beati immaculati in uia, qui ambulant in lege Domini. Et illud: Beati estis, cum uobis maledicent, & persequentur. Cum quibus concinit Euangelium: Beati, qui nunc fletis: quia ridebitis. Quae si attendamus: nec caritatem Isaac, nec exsulum Iacob, nec seruitutem Ioseph malum putabimus.

Sed uirtutes aut a natura proficiscuntur, uel si absit disciplina; quod paucis admodum contigit; aut ab imitatione, sapientiumque uiuorum consuetudine sumuntur. exemplis abun-

K dant